

קטע זה הינו תקציר של כתבה שהודפסה ופורסמה בעתונות הגרמנית ע"י העתונאי HANS LICHTWITZ
MAY 5.1945.

הנוער היהודי שיצא חי בנס ממחנות הרכוז הנאצים, מנסה בכל כוחו לשכוח את הסיוט של השנים האחרונות, אך מדבר בהתפעלות והרבה אהבה על גיבורים בודדים שצצו פה ושם במחנות; שבגהינום הזה התנהגו בגבורה והקרבה עצמית עילאית. כך שכבר היום (מאי 1945) נוצרה אגדה והילה מסביב לגיבורים אלו.

כאן הנני רוצה לכתוב רק על יהודי אחד שמו שמעתי בזמן האחרון שוב ושוב: "איזי פיליפ"!! הוא יכול לשמש אב טיפוס לגיבורים הנ"ל. איזי פיליפ היה איש מתנועת מכבי מפדרבורן. הוא הציל ממוות הרבה אסירים במחנות תוך הקרבה עצמית וגבורה עילאית. למשל, בהרבה הזדמנויות אחרי גמר יום עבודה קארוך והמפרך, התנב להשתתף בתחרויות אגרוף שקוימו להנאת הס"ס, בכדי לזכות בכמה פרוסות לחם שהיה מחלק לחבריו הרעבים והחלשים.

בטרנספורט ממחנה אחד למשנהו שנמשך ששה ימים ברכבת, כאשר בכל קרון היו 80 איש ללא מזון ומים, קפץ, בזמן שהרכבת חנתה בתחנה כלשהיא מקרון שלו על מנת לדאוג לנוסעים בקרוננו למים. שומר משומרי השיירה, הוציא את אקדחו וכיוונו לראשו והוא (פיליפ) אמר - אני יודע שמה שאני רוצה לעשות זה אסור, אך בבקשה תן לי קודם להביא מים לגוססים בקרונני ואחר כך תהרוג אותי !!.

השומר, מופתע מן החוצפה והגבורה הכניס את אקדחו לנרתיקו ואיפשר לו לקחת מים לקרוננו.

איזי פיליפ דאג לאנשים בקרוננו בצורה כה נפלאה שכולם הגיעו ליעד בחיים, בזמן שבקרונות אחרים מתו בנסיעה הזאת בממוצע 20 מתוך ה- 80 שבכל קרון.

בבוכנואלד, הוא נתן בהורף קר ביותר, את מלבושו האחרון בכדי להציל אסיר חלש יותר ממוות בטוח. דבר זה חזר על עצמו פעם אחר פעם.

אחרי השחרור, הוא נראה בכבישי אירופה, ששם מסתובבים אלפי אסירים משוחררים. אם מישהוא יפגוש אותו, יוריד לפניו את כובעו ויצדיע לו תוך כבוד רב.

עדויות מגיא צלמות

לעמוד על-ידה עד לשעת ההשכבה. לכן משנסתיימה העבודה בקרונית - ועוד עמדנו במפקד הרבה זמן, עד שספרו אותנו, וגם מי שמת צריך היה להביאו למפקד - הלכנו לעבוד בבית החולים. עבדנו שם בהכנסת בגדים לתנור ובהוצאתם ממנו. עבור זה קיבלנו קערת מרק ופרוסת לחם. גם התחממנו על-יד התנור. אחרי כן חזרנו לבלוק שלנו. כך זה נמשך ימים אחדים.

בינתיים קרה מקרה: אחד הבחורים מקבוצת הקרונית שלנו, שעבר ניתוח לפני שהגיע לכאן, לא יכול לעבוד, ואנחנו שלושתנו עבדנו בשבילו. שמו היה שטיין. אחרי יומיים-שלושה הוא הניח את נעליו ליד מיטת המדריך, ושם בהן פתק: "תן את הנעליים למי שזקוק להן, והלך לגדר. הוא מת מיד. הוא היה הראשון שעלה על הגדר. אנחנו כבר ידענו מהי הגדר, כי בבואנו לשם זרק איש אס-אס כובע קרוב לגדר, ואמר לאחד האסירים: רץ, תביא את הכובע! האיש רץ אל הגדר והתחשמל במקום. זה היה משחק כזה.

אינני יודע אם אנשי האס-אס היו הגרועים ביותר. הלאגער-עלטעסער, כלומר זקן-המחנה של בונה, שהיה אסיר בעצמו, היה גרוע מהם.

כשהיינו יוצאים בבוקר לעבודה, היו אנשי אס-אס מלווים אותנו. עם כל קבוצה יצאו 2, או 4, או 6, הכול לפי גודל הקומנדו. גם הם שיחקו ב"משחק הכובע". בדרכנו לעבודה זרק איש אס-אס את כובעו למרחק ואמר לאחד האסירים להביא את הכובע, ובעוד זה רץ, הוא ירה בו. כך הם השתעשעו. איני יודע אם זה היה סאדיזם, או רק תרגילים בסאדיזם. אומרים שאנשי האס-אס למדו להיות סאדיסטים. צריכים היו לתרגל הריגת חתול בסכין, כדי שירגישו את האלימות. עכשיו היו להם יהודים במקום חתולים.

את השבועיים הראשונים עברתי איך שהוא. היה לי חם, גם תוספת אוכל היתה לי. במשך הזמן הזה מתו כ-20 חברים מן הקבוצה שלנו. הם מתו מקור, מעבודה קשה, מרעב, ועוד אחד ש"הלך לגדר". הוא חלה בטיפוס ונכנס לבית החולים. שם אמרו לו: אם תישאר כאן לא תוכל לחיות, מוטב לך לצאת. הוא יצא והלך לגדר. אנחנו, הקבוצה מפאדרבורן, היינו מאה חברים כשבאנו. הבחורות הובלו מיד לגז, ונשארו כ-50 בחורים. אחר כשלושה שבועות נשארו כ-30.

בבית החולים היתה נורמה: מי שחולה אינו אוכל. באמת לא הבנתי, למה הביאו חולים לשם, ולא הובילו אותם ישר לגז. הרי רק מעטים שיחקו להם מזלם ויצאו משם חיים. יש לי חבר - הוא ארנסט מישל, שכבר הזכרתי - שיצא חי מבית החולים הודות לאחד הרופאים. זה הסתיר אותו פעמיים בזמן סלקציה. כל כמה ימים הגיעו לבית החולים אנשי אס-אס לערוך סלקציה. ארתור פוננסקי היה פקיד ב"קה-בה" ("קראנקען-באו"), כלומר בבית החולים, ועליו היה להכין את רשימות האנשים שיישלחו לתאי הגזים בבירקנאו. הוא היה נוהג לצרף לרשימה את שמות המתים מחדר המתים, כדי להציל בדרך זו חולים אחרים. פעם ספרו אנשי האס-אס 99 אנשים במקום 100, אז אמרו לו: "ארתור, חסר אחד, עלה אתה!". אבל מישוהו אמר: "לא זה, מישוהו אחר...". ארתור היה אחד מעמודי התווך במחנה בונה.

בקבוצה שלנו הנהגנו מנהג, שכל אחד הפריש חלק ממנת הלחם שלו עבור חברינו בבית החולים. כל ערב הלך איזי עם הלחם לבית החולים. איני יודע אם

אפריל 1945 – שרד את "צעדת המוות" -

ב-18/1/45 החלה "צעדת המוות" ממחנה אושביץ "בונה" עד גליביץ 2, הליכה ברגל בתנאי מזג אוויר קשים, שלג וכפור. בגליביץ 2 היה אבי חסר כוחות ובמשקל של כ- 30 ק"ג, ואיזי פיליפ מצאא ועזר לו להגיע לרכבת. ברכבת מגליביץ 2 למחנה "דורה", גילה איזי שוב אומץ לב, וקפץ מהרכבת והביא מים לקרונות (מה שיכול היה לעלות לו בחייו). ב"דורה" בעת חלוקת הלחם, בטעות, קראו בשמו של אבי פעמיים, מה שנתן לו את ההזדמנות לקבל מנת לחם כפולה. זקן הצריף (גי צ'כי) עלה על הטעות ומאז ניסה לחסל את אבי מס. פעמים: הוא הוציא את אבי לסלקציה. למזלו של אבי, בניגוד לנהלים, ליווה אותו איזי למגרש המסדרים, מה שנתן לאבי את הכוח הנפשי להתמודד ע"י כך שטען בתוקף שהוא עוד יכול לרוץ עד לקו המסומן במגרש. אלמנט ההפתעה של גילוי ההעזה כאמור אפשרה לאבי אכן להוכיח את יכולתו זו בכוחותיו האחרונים, ובכך ניצלו חייו פעם נוספת הודות לאיזי. מ"דורה" הם העלו לרכבות לברגן-בלזן. גם בשלב זה נעשו ניסיונות נוספים של הצ'כי לחסל את אבי, ואנשי הקבוצה בראשות איזי, שכבו עליו כל הדרך ע"מ להסתירו.

גיבור בלי נשק ותהילה

היה זה בינואר 1945. החזית הרוסית התקרבה לאזור מחנות אושוויץ, ומרחוק כבר שמענו רעמי תותחים ופיצוצים.

בן לילה הועברו כל המחנות שבאזור מערבה, לתוך גרמניה לרייך עד גליביץ שבשלזיה עלית. מהלך 50 ק"מ בערך, התבצע הפינוי ברגל. הללים רבים נפלו בדרך. חלקם נורו על-ידי האס.אס, אחרים גוועו מאפיסת כוחות, גופנית או נפשית. 48 שעות נמשך מצעד המוות. בגליביץ העלו אותנו על קרונות רכבת פתוחים. מה סוג המשמש בדרך כלל להובלת משא או בהמות. לכל קרון הוכנסו כ-80 עד 100 איש, ללא מזון, ללא מים וללא חנאים סינטטיים. מסלול הנסיעה עבר באזורים גידחים ומעוטי-אוכלוסיה.

היה חורף קשה וקר מאוד. בתוך הקרונות שררה צפיפות איומה. רבים מהאסירים היו תשושים וחולים. חלקם גססו. כל הזמן נשמעו קריאות ואנחות. "מים! מים!" כל מה שיכולנו לשתות היה השלג שאספנו, בקופ-סאות ובידיים. וידוע ששתית מים-שלג מצמיאה יותר משהיא מרודה.

כאשר עצרה הרכבת באחד המקומות הנידחים שלאור רך המסילה, הציע בחור אחד, מהחברים החיים עימנו, שהוא ירד מהקרון ויארגן מים. על-פי כל הכללים ששררו אז היה זה מעשה התאבדות ממש. חיילי האס.אס שניצבו בשרשרות שמירה מסביב לרכבת החונה ירו ללא אזהרה בכל מי שניסה לרדת או לקפוץ מהקרונות.

כל נסיונותינו לשכנע את הבחור שיזותר על תכניתו, שיישאר איתנו ויחוס על חייו, היו לשווא. הוא לקח בידי פח ריק שהיה איתנו, וזינק מעל דופן הקרון. כשנחת על הקרקע ניצב מולו אחד משומרי האס.אס. הלה שלף את אקדחו מהנרתיק וכיוונו, מוכן לירי.

עמדנו ליד דופן הקרון, צופים במתרחש. לנגד עינינו בהתרגשות ובפחד. חברנו לא איבד לרגע את עשתונותו. הוא נעמד דום מול החייל הגרמני, הסיר את הכובע מראשו ואמר: „אם ברצונך להרוג אותי אבקש שהות של רגעים מספר. למעלה בקרון שלי גוססים בני אדם. בקשתם האחרונה היא מים. אני מבקש שתאפשר לי למלא את בקשתם“.

איש האס.אס. היה המום מהרפתקתו ואומץ ליבו. הוא היסט כמה שניות, ואז החזיר את האקדח לנרתיקו. לקח את הבחור עם הפח ולידה אותו כדי לחפש מים. כעבור זמן מה חזר הבחור עם פח מלא מים, והביאו לתלוקה בקרון שהיה מרחק ארבעה קרונות לפנינו. כשש

או שבע פעמים שב הבחור וחזר על מסלולו עד שהפח האחרון הגיע לקרון שלנו. כאשר עלה סוף סוף בחזרה לקרון נשקתו האנשים ובכו מהתרגשות, נוכח מעשהו הנדעז ומשמחה על שחזר חי. היה זה מעשה גבורה אמיתי, מחווה של הקרבה ואומץ לב עילאיים. לא גיבורים בקרב, לא לוחמים עם נשק ביד. קרב כדי להישאר בני אדם, לשמור על צלם אנוש.

עזריאל שמחה (פיוזה)

אהוד גרובלד

בנו רייפלד

דוד ליימן

מגלייביץ 2 הובלנו בקרונות פתוחים, שמשמשים בדרך כלל להובלת משא. להובלת בהמות נועדו קרונות סגורים. בכל קרון היינו בין 80-100 אסירים. לא קיבלנו אוכל או מים לדרך, גם לא היו כל תנאים סניטריים בקרון. צפיפות איומה שררה בקרון שלנו. שיחק לנו קצת מזל שהצלחנו לאסוף חלק של הקבוצה מההכשרה בזמן שהעלו אותנו לקרונות. בקרון שלנו היה בנו, הרברט גרובלד, ליאו ל', איזי, אני ועוד חברים. אנו היינו קבוצה מאורגנת ושמרנו גם על סדר יחסי בקרון. בתוך הצפיפות היו מאבקים על מקום ישיבה, שלא לדבר על שכיבה. מסלול הנסיעה עבר באזורים לא ידועים לנו וחשוכים בלילה. זה היה בינואר. קור עז ושלג. השלג שימש לנו למי שתיה, שאספנו עם קופסת פח קשורה בחבל. רבים מהאסירים היו תשושים וחולים, חלקם גססו. בכל תחנה שהרכבת נעמדה, הוציאו את הגויות לקרון נפרד. לא עצרנו בתחנות ציבוריות. הסתירו אותנו בפני הציבור.

כאשר עצרה הרכבת באחד המקומות הנידחים שלאורך המסילה, הציע איזי פיליפ - יצחק פיליפ; הוא נפטר בישראל ביום 22.9.94 - שהוא ירד מן הקרון ויארגן מים. על-פי כל הכללים ששררו אז היה זה מעשה התאבדות ממש. חיילי האס-אס שניצבו בשרשרות שמירה מסביב לרכבת החונה ירו ללא אזהרה בכל מי שניסה לרדת או לקפוץ מהקרונות.

כל נסיונותינו לשכנע את איזי שיוותר על תוכניתו, שיישאר איתנו ויחוס על חייו, היו לשווא. הוא לקח בידיו פח ריק שהיה איתנו, וזינק מעל דופן הקרון. כשנחת על הקרקע, ניצב מולו אחד משומרי האס-אס. הלה שלף את אקדחו מהנרתיק וכיוונו, מוכן לירי.

אנחנו עמדנו ליד דופן הקרון, צופים במתרחש לנגד עינינו בהתרגשות

עדויות מגיא צלמות

ובפחד. חברנו לא איבד לרגע את עשתונותיו. הוא נעמד דום מול החייל הגרמני, הסיר את הכובע מראשו ואמר: "אם ברצונך להרוג אותי אבקש שהות של רגעים מספר. למעלה בקרון שלי גוססים בני אדם. בקשתם האחרונה היא מים. אני מבקש שתאפשר לי למלא את בקשתם".

איש האס-אס היה המום או מופתע מהופעתו ומאומץ ליבו. הוא היסס כמה שניות, ואז החזיר את האקדח לנרתיקו, לקח את הבחור עם הפח וליווה אותו כדי לחפש מים.

כעבוד זמן מה חזר איזי עם פח מלא מים, והביאו לחלוקה בקרון שהיה מרוחק ארבעה קרונות לפנינו. כשש או שבע פעמים שב איזי וחזר על מסלולו עד שהפח האחרון הגיע לקרון שלנו. כאשר עלה סוף סוף לקרון, נשקוהו האנשים ובכו מהתרגשות נוכח מעשהו הנועז; ומשמחה, על שחזר חי. היה זה מעשה גבורה אמיתי, מחווה של הקרבה ואומץ-לב עילאיים.

לא גיבור בקרב, לא לוחם עם נשק ביד; הלחימה היתה להישאר בן אדם, לשמור על צלם אנוש.

לאיזי פיליפ ז"ל
ליום השלושים למותו

זיכרון העבר נמוג
כערפל בשדות המולדת
אך אישיותך בזיכרוני נשארת
חדה, בהירה וכובשת.

כשהזמן נעצר
החייד שלך היה כהבטחה
שלא הכול אבוד
ושעדיין יש תקווה,
שגם לטרופ יש גבול -
עד כאן, עד אליך.

היית לי עוגן,
כסלע בים לטובע,
ולא איכזבת לעולם.

סוד חייד, מהותך -
האהבה,
ליבך הרחב
שעכשיו עמד מלכת.

איחרתי לומר לך מלה:
תודה, איזי,
תודה.